BARAZA LA WAWAKILISHI ZANZIBAR

Simu Nam. + 255 24 2230602/1
Fax Nam. + 255 24 2230215
Tovuti: www.zanzibarassembly.go.tz

SANDUKU LA BARUA 902,
ZANZIBAR
Barua Pepe: zahore@zanlink.com

HOTUBA YA MAONI YA KAMATI YA KILIMO, BIASHARA NA UTALII KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA WIZARA YA KILIMO, UMWAGILIAJI, MALIASILI NA MIFUGO KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024.

Mheshimiwa Spika,

Kwanza kabisa. naomba nianze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu Mtukufu mwingi wa rehema, kwa kutuwezesha kuwa na afya njema na kuweza kusimama mbele ya Baraza lako tukufu, kwa lengo la kutekeleza majukumu ya kulijenga taifa letu. Aidha, nachukua nafasi hii adhimu kwa moyo mkunjufu kabisa, kumshukuru Mheshimiwa Raisi wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, Dkt. Hussein Ali Hassan Mwinyi, kwa kuendelea kuitumikia zaidi nchi yetu. Maendeleo endelevu yanaendelea kuonekana katika sekta ya kilimo nchini, ikiwa ni hatua kubwa ya maendeleo chini ya uongozi wake. Tunamuomba Allah ampe nguvu zaidi aweze kuzitekeleza vyema ahadi zote alizozitoa mbele ya wananchi wa nchi hii, wakati wa kampeni za uchaguzi.

Mheshimiwa Spika,

Kamati pia inawapongeza kwa dhati Makamo wa Pili wa Raisi Mheshimiwa Hemedi Suleiman Abdalla na Makamo wa Kwanza wa Rais Mheshimiwa Othman Masoud Othman kwa kazi nzuri wanayoendelea kuifanya, ya kumsaidia Mheshimiwa Raisi katika kutekeleza majukumu yake ya kikatiba.

Mheshimiwa Spika,

Aidha, shukurani pia tunazitoa kwako wewe binafsi **Mheshimiwa Spika Zubeir Ali Maulid pamoja na wasaidizi wako akiwemo Naibu Spika, Mheshimiwa Mgeni Hassan Juma, Wenyeviti wa Baraza, Mheshimiwa Mwanaasha Khamis Juma na Mheshimiwa Abdalla Hussein Kombo** kwa jitihada zenu katika kuliongoza Baraza hili tukufu kwa ustadi na weledi wa hali ya juu kabisa.

Mheshimiwa Spika,

Kwa namna ya pekee napenda kuwashukuru na kuwapongeza kwa dhati Waziri wa

Kilimo, Umwagiliaji, Maliasili na Mifugo, Mheshimiwa Shamata Shaame Khamis, Katibu Mkuu, ndugu Seif Shaaban Mwinyi, Naibu Katibu Mkuu, Dkt Omar Ali Amir, Afisa Mdhamini, ndugu Idris Hassan Abdalla, wakurugenzi pamoja na watendaji wote wa Wizara hii kwa jitihada kubwa wanazozichukuwa katika kuyapeleka mbele maendeleo ya kilimo nchini.

Mheshimiwa Spika,

Nachukua nafasi hii pia kutoa shukrani zangu za dhati kwa Wajumbe wa Kamati ya Kilimo, Biashara na Utalii kwa kushiriki vyema katika kazi ya kupitia mapendekezo ya Bajeti hii kwa umakini na umahiri katika kutoa michango yao yenye lengo la kuhakikisha kuwa, sekta ya kilimo inaimarika na kuiletea nchi yetu maendeleo.

Mheshimiwa Spika,

Naomba nichukue fursa hii niwatambue wajumbe wa Kamati hii kama ifuatavyo:

1.	Mhe. Yussuf Hassan Idd	Mwenyekiti
2.	Mhe. Azza Januar Joseph	Makamo Mwenyekit
3.	Mhe. Mwanajuma Kassim Makame	Mjumbe
4.	Mhe. Nassor Salim Ali	Mjumbe
5.	Mhe. Saada Ramadhan Mwendwa	Mjumbe
6.	Mhe. Said Saleh Salim	Mjumbe
7.	Ndg. Abuubakar Mahmoud Idd	Katibu
8.	Ndg. Mwaka Mwinyi Waziri	Katibu

Mheshimiwa Spika,

Moja kati ya jukumu la msingi la Kamati hii ya Kilimo, Biashara na Utalii ni kuchambua mapendekezo ya Serikali, kuhusu Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara kwa kila

mwaka wa fedha, kama Kanuni ya 97(1) ya Kanuni za Kudumu za Baraza la Wawakilishi (Toleo la 2020) ilivyoelekeza. Hivyo, Kamati ilikutana na Wizara ya Kilimo,Umwagiliaji, Maliasili na Mifugo siku ya trehe 03 /05/2023 katika Ukumbi wa Wizara ya Kilimo - Maruhubi kwa lengo la kufanikisha jukumu hili na hatimae kuijadili na kupitisha Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Wizara ya Kilimo, Umwagiliaji, Maliasili na Mifugo. Kwa mwaka wa fedha 2023/2024.

Mheshimiwa Spika,

Kamati inatoa pongezi zake za dhati kwa Wizara ya Kilimo kwa ukusanyaji mzuri wa Mapato kwa kipindi cha miezi tisa, ambapo Wizara hadi kufikia mwezi Machi 2023 ilifikia asilimia **81%** katika ukusanyaji wa mapato hayo. Kwa upande wa Matumizi Wizara iliidhinishiwa jumla ya shilingi za kitanzania **bilioni 53.590**, ambapo hadi kufikia mwezi Machi 2023 Wizara ilifanikiwa kuingiziwa jumla ya shilingi za kitanzania **bilioni 32.591** sawa na **61%.**

Mheshimiwa Spika,

Kamati pia inachukuwa nafasi hii kuipongeza sana Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar chini ya uongozi wake Mheshimiwa Rais Dkt, Hussein Ali Mwinyi kupitia Wizara yake inayoshughulika na mambo ya fedha, kwa hatua yake ya kuitengea Wizara hii bajeti inayotoa sura itakaoiwezesha Wizara kutekeleza malengo yake iliyojipangia kwa mwaka wa fedha 2023/2024. Jumla ya shilingi **bilioni 5,534,840,000** zimepangwa kukusanywa na shilingi **bilioni 95,862,406,000** zimepangwa kutumika kwa mwaka wa fedha 2023/2024.

Mheshimiwa Spika,

Kwa niaba ya Kamati sasa, napenda kuwasilisha mbele ya Baraza lako tukufu, maoni kuhusiana na bajeti hiyo kwa mwaka wa fedha 2023/2024 kwa kuzingatia programu kuu za Wizara hii kama ifuatavyo:

PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA KILIMO

Mheshimiwa Spika,

Kamati inatoa pongezi zake za dhati kwa Wizara ya Kilimo, Umwagiliaji, Maliasili na Mifugo kwa kazi nzuri inazoendelea kuzitekeleza katika kuiletea maendeleo sekta ya kilimo nchini.

Mheshimiwa Spika,

Katika kuhakikisha maendeleo ya kilimo nchini yanafikiwa, Serikali kupitia Wizara ya Kilimo imelenga kuendeleza ujenzi wa Miundombinu ya Umwagiliaji katika mabonde ya Cheju 'B', Kilombero, Kibokwa, Chaani, Kinyasini, na Mlemele. Kukamilika kwa ujenzi wa Miundombinu hiyo, kutaongeza idadi ya maeneo yatakayotumika kwa uzalishaji wa kilimo cha mpunga, hali itakayoisaidia sana Serikali kuweza kujikimu kwa chakula.

Mheshimiwa Spika,

Serikali imewekeza fedha nyingi sana katika kuimarisha ujenzi wa Miundombinu ya Umwagiliaji nchini, hivyo Wizara ya Kilimo inapaswa kuwa makini katika matumizi ya fedha hizo kwa kusimamia ujenzi wa Miundombinu hiyo, kuhakikisha kwamba Miundombinu ya Umwagiliaji inayoendelea kujengwa, inakidhi viwango na thamani halisi ya fedha itakayotumika iweze kuonekana.

Mheshimiwa Spika,

Katika kuhakikisha kwamba nchi inajiwekea hakiba ya kutosha ya chakula, Serikali imeamua kujenga Maghala ya kuhifadhia chakula nchini. Kwa upande wa Unguja Ghala hilo limejengwa Kizimbani, kwa gharama ya shilingi Milioni 930,589,050 ambalo linakisiwa kuhifadhi tani 1500 za mazao. Na kwa upande wa Pemba ghala hilo limejengwa Dodeani kwa gharama ya shilingi Milioni 872,331,900 linalotarajiwa kuhifadhi tani 1000 za mazao.

Mheshimiwa Spika,

Utekelezaji wa ujenzi wa Maghala haya kwa upande wa Pemba ulianza rasmin tarehe 8 /6/2021 ambapo hadi Kamati inaisoma ripoti hii, mradi huu bado haujakamilika. Kutokana na hali hii, Kamati inaishauri Serikali kupitia Wizara ya Kilimo, kuwasimamia kwa karibu sana wakandarasi wote wanaopewa vibali vya kutekeleza miradi nchini, ili

tija kwa miradi hiyo iweze kuonekana.

Mheshimiwa Spika,

Katika kujiweka tayari katika kulitekeleza lengo la kuweka hifadhi ya kutosha ya chakula nchini, Kamati inaishauri Serikali kupitia Wizara ya Kilimo kuhakikisha kuwa, Maghala haya yaliyojengwa kwa gharama kubwa yanakuwa katika mazingira bora ya kuweza kuhifadhi chakula cha kutosha ambacho kitaweza kusaidia pale itakapotokezea upungufu wa chakula nchini. Aidha, Kamati ianaipngeza Serikali kwa kuweka jumla ya tani 500 za chakula cha akiba kwa mwaka wa fedha 2023/2024.

Mheshimiwa Spika,

Kwa mwaka wa fedha 2023/2024, Programu hii imetengewa jumla ya shilingi **bilioni 78,201,262,000,** fedha ambayo imeongezeka ukilinganisha na fedha iliyotengwa kwa mwaka wa fedha 2022/2023, ambapo ilikuwa ni jumla ya shilingi **bilioni 34,087,822,000.** Kamati inaamini ya kwamba, lengo la kuongezeka kwa fedha hizi ni kuhakikisha kwamba Wizara inaongeza uzalishaji ili nchi iweze kujikimu kwa chakula. Sekta ya Kilimo ni sekta mama ambayo imegusa moja kwa moja maisha ya wananchi hasa tukizingatia kwamba, wananchi walio wengi wamejiwekeza katika sekta hii.

Mheshimiwa Spika,

Kupitia hali hii, Kamati inaishauri Serikali kupitia Wizara ya Fedha na Mipango kuwaingizia fedha hizi kwa wakati ili waweze kutekeleza malengo waliyojipangia kwa ufanisi. Aidha, Kamati inaishauri sana Wizara ya Kilimo kuwa makini katika matumizi ya fedha hizi, ili kila shilingi iliyotumika iweze kuonekana. Wizara inapaswa kuzingatia zaidi Sheria za Usimamizi wa fedha, Sheria ya Manunuzi na kusimamia vizuri Mikataba ya ujenzi katika miradi inayoendelea ili tija, ufanisi na thamani halisi ya fedha itakayotumika iweze kuonekana.

PROGRAMU YA MAENDELEO YA RASILIMALI ZA MISITU

Mheshimiwa Spika,

Programu hii utekelezaji wake unasimamiwa na Idara ya Misitu ikiwa na lengo la kusimamia misitu na kuhifadhi Wanyama pori pamoja na mazingira yao.

Mheshimiwa Spika,

Katika kuitekeleza programu hii, Wizara ya Kilimo kupitia Idara ya Misitu imelenga

kuipandisha hadhi misitu kadhaa ikiwemo ile ya Kidikotundu, Nongwevundwe pamoja na msitu wa Mtambwe.

Mheshimiwa Spika,

Wakati Wizara ikiendelea na mchakato wa upandishwaji hadhi kwa misitu hiyo, Kamati inaishauri Wizara kupitia Idara ya Misitu kuwashirikisha kikamilifu wananchi wenye mashamba ndani ya misitu hiyo kwa lengo la kuepusha migororo kati ya wananchi hao na Serikali hapo baadae.

Mheshimiwa Spika,

Katika kuitekeleza Programu hii, kwa mwaka wa fedha 2023/2024 Serikali imetenga jumla ya shilingi **bilioni 2,942,635,000,** fedha ambayo imepungua ukilinganisha na fedha iliyotengwa kwa mwaka wa fedha 2022/2023, ambayo ilikuwa ni jumla ya shilingi **bilioni 4,059,674.000.**

Mheshimiwa Spika,

Kupitia hali hii, Kamati inaishauri Serikali kupitia Wizara ya Fedha na Mipango kuwaingizia kiasi hicho kilicotengwa kwa wakati, ili wawese kufanikisha yale yaliyopangwa kwa mwaka huu wa fedha. Aidha, Kamati inaishauri Wizara kufungua milango katika kuendelea kutafuta wahisani na washirika mbalimbali wa maendeleo, wenye nia ya kusaidia katika sekta hii, hasa tukizingatia kwamba, Serikali imeruhusu uwekezaji katika maeneo yote nchini. Kufanikiwa kwa wahisani katika utekelezaji wa malengo ya Wizara kutaepusha kuwa wategemezi wa bajeti, hali itakayochochea maendeleo kwa taifa letu.

PROGRAMU KUU YA MAENDELEO YA MIFUGO

Mheshimiwa Spika,

Programu Kuu ya Maendeleo ya Mifugo kupitia Programu yake ndogo ya Uzalishaji na Utabibu wa Mifugo bado inakabiliwa na changamoto kubwa ya uchakavu wa Mtambo wa kuzalishia gesi ya Nitrogen kwa ajili ya kuhifadhia mbegu za kupandishia ng’ombe kwa sindano, hali inayopelekea kiwango kidogo cha uzalishaji wa gesi, jambo linalowagharimu wafugaji nchini.

Mheshimiwa Spika,

Kamati imebaini changamoto ya kutoingiziwa fedha kwa ajili ya manunuzi ya mtambo huo kwa bajeti ya mwaka iliyopita ya 2022/2023, ambapo Idara ya Mifugo ilitengewa

jumla ya shilingi **Milioni 650** kwa ajili ya manunuzi ya mtambo huo, lakini hadi kufikia kupitishwa kwa bajeti ya mwaka huu mpya wa fedha wa 2023/2024, fedha hiyo bado haijaingia, hali iliyokwamisha hatua za manunuzi kwa mtambo huo.

Mheshimiwa Spika,

Kamati inaishauri Wizara ya Fedha na Mipango, kutilia umuhimu wa mtambo huu katika kupeleka mbele tasnia ya mifugo nchini na iwaingizie fedha hiyo kwa bajeti hii ya mwaka 2023/2024, ili Idara ya Mifugo iweze kukamilisha mchakato wa manunuzi kwa mtambo huo ambao umeanza kwa muda mrefu sasa.

Mheshimiwa Spika,

Wizara ya Kilimo inashindwa kutekeleza miradi iliyopangwa kwa wakati kutokana na Wizara ya Fedha kushindwa kuwaingizia fedha hizo kama zilivyoidhinishwa kupitia Baraza lako tukufu.

Mheshimiwa Spika,

Kwa mwaka wa fedha 2022/2023 Wizara ya Kilimo ilipangiwa kutekeleza miradi kadhaa ikiwemo Mradi wa Ujenzi Machinjio ya Wanyama - Nzi Wengi Gando, Mradi wa Ujenzi wa Machinjio ya Wanyama Kisakasaka, Mradi wa Ujenzi wa Karantini ya Wanyama Kisakasaka, pamoja na Mradi wa Ujenzi wa Josho la Wanyama – Donge. Jumla ya shilingi **bilioni 5** zilipangwa na kuidhinishwa kutumika kwa utekelezaji wa miradi hiyo katika mwaka wa fedha 2022/2023 lakini cha kusikitisha, fedha hiyo haikuingia hata robo yake.

Mheshimiwa Spika,

Kwa muktadha huo, Kamati inaishauri Serikali kupitia Wizara ya Fedha na Mipango, kuangalia umuhimu wa miradi hii kwa maendeleo ya taifa letu, wakati huo huo wajitahidi kuingiza fedha zilizopangwa kwa ajili ya utekelezaji wa miradi hiyo kwa wakati na kama zilivyopangwa na kuidhinishwa. Kukamilika kwa miradi mingi ya kimkakati nchini, kunatoa sura nzuri ya namna nchi inavyopiga hatua katika kujiletea maendeleo.

HITIMISHO

Mheshimiwa Spika,

Mwisho kabisa, napenda kukushukuru tena wewe binafsi **Mheshimiwa Spika,** kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha maoni ya Kamati ya Kilimo, Biashara na Utalii kwa niaba ya Kamati, pamoja na kuwashukuru wajumbe wa Baraza lako tukufu kwa kumega wakati

wao na kunisikiliza kwa umakini mkubwa wakati nikiwasilisha hutuba hii. Sasa wakati umefika niwaombe wajumbe wa Baraza lako, waipitie, waijadili na hatimaye waiunge mkono bajeti hii, kwa lengo la kumuwezesha Mheshimiwa Waziri kutekeleza yale yote waliyojipangia katika mwaka huu wa fedha unaokuja.

Mheshimiwa Spika,

Mimi binafsi na kwa niaba ya Kamati ninayoiongoza, naunga mkono hoja kwa asilimia mia moja.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo, naomba kuwasilisha.

Ahsante,

……………………………

Mhe. Yussuf Hassan Idd

Mwenyekiti,

Kamati ya Kilimo, Biashara na Utalii

Baraza la Wawakilishi

<u>Zanzibar.</u>